

Warszawa, dnia 3 lipca 2020 r.

106./2020/PIP/PKu/JJe

**Szanowny Pan
Rafał Babiński
Prokurator Okręgowy w
Krakowie**
ul. Mosiężnicza 2
30 - 965 Kraków

Szanowny Panie Prokuratorze,

I. Wstęp

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (dalej: HFPC) pragnie wyrazić zaniepokojenie sytuacją opisaną w artykule pt. *Policjant postrzelił podejrzanego o kradzież. Mężczyzna zmarł mimo reanimacji*, który ukazał się 28 czerwca 2020 r. na portalu PolsatNews.pl¹. Publikacja dotyczy śmiertelnego postrzelenia młodego mężczyzny przez policjanta podczas interwencji w miejscowości Kościelisko-Kiry. O sprawie informował również portal Fakt.pl² oraz krakowska Gazeta Wyborcza³.

II. Stan faktyczny

Jak wynika z doniesień medialnych, do zdarzenia miało dojść 27 czerwca 2020 r. około godziny 22 w Kościelisku-Kiry. Zgodnie z przedstawionymi w artykule

¹ *Policjant postrzelił podejrzanego o kradzież. Mężczyzna zmarł mimo reanimacji*, PolsatNews.pl, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2020-06-28/policjant-postrzelil-podejrzanego-o-kradziez-mezczyzna-zmarl-mimo-reanimacji/> (dostęp: 2.07.2020 r.).

² *Policjant zastrzelił 28-latkę. Mężczyzna miał zostać ojcem*, Fakt.pl, https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/krakow/tragedia-na-podhalu-policjant-zastrzelil-mlodego-mezczyzne/h9s7ycw?utm_source=fpfakt&utm_medium=social&utm_campaign=fanpage#slajd-3 (dostęp: 2.07.2020 r.).

³ *Nowe informacje ws. zwłok w Kościelisku. Do mężczyzny strzelał policjant*, krakow.wyborcza.pl, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,26077086,nowe-informacje-ws-zwlok-w-koscielisku-do-mezczyzny-strzelal.html> (dostęp: 2.07.2020 r.).

informacjami, policjanci podejmowali w miejscowości czynności w związku ze zgłaszanymi kradzieżami paliwa. W trakcie działań operacyjnych prowadzonych przez funkcjonariuszy KPP w Zakopanem doszło do śmiertelnego postrzelenia młodego mężczyzny. Rzecznik prasowy małopolskiej Policji poinformował media, że: „[p]odczas tych działań padł strzał ze strony policjanta w kierunku jednego ze sprawców kradzieży. Niestety mężczyzna został ranny i zmarł, pomimo udzielania pierwszej pomocy przez funkcjonariuszy i reanimacji prowadzonej przez załogę pogotowia ratunkowego”.

Zgodnie z publikacjami medialnymi na początkowym etapie oględziny miejsca zdarzenia prowadzone były przez Prokuraturę Rejonową w Zakopanem. Według informacji podanych na stronie internetowej Prokuratury Okręgowej w Krakowie⁴ w sprawie wszczęto „śledztwo pod kątem zaistnienia przestępstwa z art. 155 k.k.”. Poinformowano również, że ze względu na to, że w zdarzeniu uczestniczył funkcjonariusz Policji w Zakopanem, na podstawie Zarządzenia Prokuratora Regionalnego w Krakowie czynności w dniu 28 czerwca 2020 r. wykonywał prokurator z Prokuratury Okręgowej w Krakowie. Jak wynika z oświadczenia Prokuratury, dokonał on oględzin miejsca zdarzenia i zabezpieczył ujawnione dowody, w tym broń służbową, z której padł strzał. Natomiast zwłoki zmarłego mężczyzny zostały przekazane do CMUJ ZMS w Krakowie w celu przeprowadzenia sekcji.

III. Stan prawny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. Należy podkreślić, że śmierć osoby zatrzymywanej przez Policję może stanowić potencjalne naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPCz, Konwencja). W kontekście niniejszej sprawy pragniemy zatem poczynić kilka systemowych uwag na temat gwarancji wynikających z **art. 2 Konwencji** stanowiącego o prawie do życia.

Po pierwsze warto wskazać, że „art. 2 EKPCz stanowi jedno z najbardziej podstawowych postanowień Konwencji i uświęca jedną z fundamentalnych wartości w społeczeństwach demokratycznych”⁵. Prawo do życia uznawane jest bowiem za

⁴ <https://www.krakow.po.gov.pl/29.06.2020-postrzelenie-osoby-w-ko%C5%9Bcielisku-kiry.html> (dostęp: 2.07.2020 r.).

⁵ Wyrok ETPCz w sprawie *McCann i inni p. Zjednoczonemu Królestwu*, (skarga nr 19009/04), par. 147.

„konieczny punkt wyjścia dla korzystania ze wszystkich innych praw i wolności gwarantowanych przez Konwencję”⁶. Artykuł 2 Konwencji ustanawia gwarancję, że nikt nie utraci życia na skutek celowego lub nieodpowiedzialnego działania państwa. Strony Europejskiej Konwencji Praw Człowieka ponoszą odpowiedzialność za wszelkie zachowania ich organów, funkcjonariuszy lub przedstawicieli, które naruszają negatywny lub pozytywny obowiązek ochrony życia.

Zgodnie z ust. 2 artykułu 2 Konwencji, „pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku **bezwzględnie koniecznego** użycia siły: w obronie jakiegokolwiek osoby przed bezprawną przemocą; w celu wykonania zgodnego z prawem zatrzymania lub uniemożliwienia ucieczki osobie pozbawionej wolności zgodnie z prawem, w działaniach podjętych zgodnie z prawem w celu stłumienia zamieszek lub powstania”. Za L. Garlickim warto zatem powtórzyć, że **„wymaganie bezwzględnej konieczności nakazuje, by użycie siły (broni) pozostawało w proporcji do zaistniałej sytuacji, a zwłaszcza do charakteru i intensywności zagrożenia, którym muszą stawiąć czoło funkcjonariusze”**⁷. Tym samym, nie powinno ono nastąpić, jeżeli istniały inne środki obezwładnienia lub schwywania osoby uciekającej. Zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz, Trybunał), „niedopuszczalne jest pozbawienie życia osoby, która nie jest podejrzana o przestępstwa z użyciem przemocy i która **bezpośrednio nie zagraża niczyjemu zdrowiu lub życiu, w takim wypadku mniejszym złem jest ucieczka przestępcy**”⁸.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż bardzo podobny stan faktyczny był już przedmiotem rozstrzygnięcia ETPC w sprawie *Wasilewska i Kałucka p. Polsce*. Trybunał stwierdził w niej, że funkcjonariusze strzelający do uciekającego samochodu wykroczyli poza „bezwzględną konieczność użycia śmiertelnej siły”⁹. W wyroku podkreślono, że „jakiegokolwiek użycie siły nie może przekraczać zakresu absolutnie koniecznego” dla osiągnięcia jednego lub więcej dopuszczalnych przez art. 2 Konwencji celów. Zdaniem Trybunału, „określenie to oznacza, że przeprowadzony powinien zostać bardziej ścisły i

⁶ Wyrok ETPCz w sprawie *Pretty p. Zjednoczonemu Królestwu*, (skarga nr 2346/02), par. 37.

⁷ L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18*, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 77

⁸ Zob. wyroki ETPCz w sprawie *Nachova i inni p. Bułgarii* (skarga nr 43577/98 i 43579/98) i w sprawie *Akhmadov i inni p. Rosji* (skarga nr 27065/05).

⁹ Wyrok ETPCz w sprawie *Wasilewska i Kałucka p. Polsce* (skarga nr nr 28975/04 i 33406/04), par 57.

wymagający test na wystąpienie stanu konieczności niż test normalnie stosowany przy stwierdzaniu, czy czynność Państwa jest konieczna w demokratycznym społeczeństwie na podstawie ustępów art. 2¹⁰. Co więcej, ETPCz zwrócił uwagę, że „**przy ustalaniu czy użycie siły jest zgodne z artykułem 2, może być zatem istotne czy operacja sił porządkowych była zaplanowana i nadzorowana tak, aby zminimalizować w możliwie największym stopniu konieczność użycia śmiertelnej siły lub ryzyko przypadkowej utraty życia**”¹¹.

Warto również wskazać, że artykuł 2 Konwencji, obok materialnego obowiązku powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, zobowiązuje także państwo do wyjaśnienia każdego przypadku śmierci, która w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych (aspekt proceduralny prawa do życia). Natura i zakres prowadzonego przez państwo dochodzenia zależy od okoliczności sprawy, a przede wszystkim przyczyny śmierci. Jak słusznie zauważa L. Garlicki, „szczególne wymagania proceduralne odnoszą się do sytuacji, gdy śmierć nastąpiła w wyniku zastosowania śmiertelnej siły przez funkcjonariuszy państwowych, bo tu najsilniej rysuje się gwarancyjna funkcja art. 2 EKPCz”¹². W ocenie Trybunału nie chodzi tu jedynie o wyjaśnienie konkretnej sprawy, ale także o „ochronę zaufania publicznego do sposobu korzystania przez władze z przysługującego im monopolu stosowania siły”¹³. W wymiarze proceduralnym art. 2 Konwencji ETPCz wskazuje również na „konieczność zapewnienia odpowiedzialności funkcjonariuszy sił porządkowych”¹⁴ oraz „wykluczenie klimatu bezkarności funkcjonariusza tych służb”¹⁵.

W opinii Trybunału, „zdecydowanie niewystarczające jest pozostawienie tylko cywilnoprawnych dróg działania, bo nie dają one możliwości ukarania sprawców”¹⁶. Ponadto, „postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia”¹⁷. Samo postępowanie zaś

¹⁰ Wyrok ETPCz w sprawie *Wasilewska i Kałucka p. Polsce* (skarga nr nr 28975/04 i 33406/04), par. 42.

¹¹ Wyrok ETPCz w sprawie *Wasilewska i Kałucka p. Polsce* (skarga nr nr 28975/04 i 33406/04), par. 46.

¹² L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18*, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 85.

¹³ Zob. wyrok ETPCz w sprawie *Ramsahai i inni p. Holandii*, (skarga nr 52391/99).

¹⁴ Zob. wyrok ETPCz w sprawie *Avsar p. Turcji*, (skarga nr 25657/94).

¹⁵ Zob. wyrok ETPCz w sprawie *Kaya p. Turcji*, (skarga nr 22535/93).

¹⁶ Wyrok ETPCz w sprawie *Yasa p. Turcji* (skarga nr 22495/93).

¹⁷ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Ergi p. Turcji* (skarga nr 23818/94), *Nachova i inni p. Bułgarii* (skargi nr 43577/98 i 43579/98).

musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne działania. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie człowieka (np. pozbawienia wolności), nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym¹⁸. **Państwo ma zatem obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia każdej sprawy, w której doszło do utraty życia przez osobę zatrzymaną.**

IV. Wnioski

Należy wyraźnie podkreślić, że artykuł 2 EKPCz zobowiązuje państwo do powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także do podjęcia niezbędnych kroków w celu ochrony jednostek. Naruszenie art. 2 pojawi się zatem zawsze, gdy śmierć człowieka nastąpiła w wyniku użyciu siły ponad „bezwzględnie konieczny” wymiar. Ponadto, proceduralne obowiązki wynikające z art. 2 Konwencji zostały określone przez Trybunał bardzo szeroko, a ich niedopełnienie ze strony państwa samoistnie skutkować może stwierdzeniem naruszenia Konwencji.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka poleca zatem uwadze Pana Prokuratora powyższe rozważania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sprawa postrzelenia młodego mężczyzny podczas interwencji Policji w Kościelisku-Kiry powinna zostać wyjaśniona wszechstronnie – tj. w sposób odpowiadający powołanym wyżej standardom Trybunału. Mając powyższe na uwadze, zwracamy się do Pana Prokuratora z prośbą o odniesienie się do przedmiotowej sprawy oraz udzielenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka informacji na temat wyników toczącego się postępowania.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Łucyngy wprawy recunleu,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KOORDYNATOR PROGRAMU
INTERWENCJI PRAWNEJ

Piotr Kubaszewski



Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU
Piotr Kłodoczny

Piotr Kłodoczny

¹⁸ Wyrok ETPCz w sprawie *Mojisiejew p. Polska*, (skarga nr 118118/02), par. 65.